

Rekordstort intresse för vårdvalsmodeller

Drygt 250 deltagare, varav merparten var läkare och annan vårdpersonal, kom till KEFUs seminarium den 30 november om den typ av vårdvalsmodell som Landstinget Halland har infört. Även Region Skåne att planerar nu att införa en liknande modell och nyfikenheten är stor på vad detta kommer att innebära.

– Det är det största arrangemang vi någonsin har genomfört och troligen också ett av de största någonsin på Ekonomihögskolan, säger Mikael Hellström, ansvarig för KEFUs seminarieverksamhet. Det stora intresset visar bland annat på vilka starka känslor som väcks när den här typen av reformer diskuteras. Denna reform handlar om beslutsmakt, pengar och om att de val som vård sökande gör påverkar verksamhetsförutsättning-

arna. Det går också att tolka vårdvalsidén som en kundorienteringsidé.

Från Landstinget Halland kom ekonomidirektör Anette Henriksson och landstingsstyrelsens ordförande Mats Eriksson för att berätta om hur de arbetat med "Vårdval Halland", som infördes i januari 2007. Härmed var Halland bland de första landstingen i landet att införa en sådan vårdvalsmodell. Något liknande införs nu också i Stockholm och intresset är stort i flera andra landsting.

Utmärkande för Vårdval Halland är att medborgarna har valfrihet att välja vårdgivare genom ett listningsförfarande. Vårdenheterna får sedan ersättning i form av en hälso- och sjukvårdspeng för varje listad medborgare. Man kan sedan byta vårdgivare fyra gånger per år. De aktörer som uppfyller en rad lagstadgade krav på kompetens och olika andra grundläggande krav erhåller en ackreditering och kan sedan sluta en överenskommelse med en lokal nämnd om vilket

(forts sida 3)

Transnationella aktörer granskas

Professor Christer Jönsson vid statsvetenskapliga institutionen i Lund är huvudansvarig för ett programanslag på 33 miljoner kronor ur Riksbankens Jubileumsfond för ett sexårigt forskningsprogram, där statsvetare från både Lund och Stockholm medverkar.

Allt fler frågor har under de senaste årtiondena börjat behandlas på internationell nivå i organisationer som EU, FN och WTO. Och när exempelvis EU vill stödja utvecklingen av demokrati sker det allt oftare genom stöd till civilsamhället och olika NGO:s (Non Governmental Organizations). Men att civilsamhällets aktörer börjar delta i styrprocesser reser också en rad frågor kring representativitet, ansvarsutkrävande och legitimitet.

– Det här programmet syftar till att undersöka olika icke-statliga transnationella aktörers roll i demokratiseringen av globala styrformer. Och inte bara av hur de bidrar till demokratiseringen på en högre nivå, vi vill också undersöka i vilken utsträckningen organisationerna själva är demokratiska, säger Christer Jönsson. Demokrati och offentlig-privata partnerskap i "global governance" är ytterligare ett forskningstema. Här ser man till exempel hur sådana partnerskap börjar reglera på olika områden genom "soft law". Även rent privata aktörer är intressanta att studera.

I programmet sammanförs forskare som behandlar flera olika områden – som till exempel politisk teori och internationella relationer, en koppling mellan teori och empiri som tidigare inte varit vanlig. Programmet bygger också på systematiska jämförelser över

(forts sida 2)

Vårdvalsmodeller	1
Transnationella aktörer	1
Högst personligt	2
KEFUs uppsatstävling	3
Kurser och seminarier	4

Högst personligt:

Incitament i systemet?

Katarina Steen Carlsson
Forskarassistent i hälsoekonomi
LUCHE, Vårdalinstitutet

Jag vill här passa på att använda detta forum för att komma med några reflektioner kring min pågående forskning.

I Sverige hade cirka 14 200 personer med stora och varaktiga funktionshinder personlig assistans i december 2006. I genomsnitt beviljades assistans omfattande 104 timmar per vecka. Det som skiljer personlig assistans från andra former av offentlig omsorg är att den som beviljas assistans själv har rätt att bestämma vem som skall utföra assistansen. Bland assistansanordnarna finns kommunen, kooperativ och privata företag.

Tillsammans med Vårdalinstitutets doktorand Magnus Roos och professor Erland Hjelmquist, båda två verksamma vid Psykologiska institutionen vid Göteborgs universitet undersöker jag vilken roll organisationsform - offentlig, privat eller kooperativ - spelar för innehållet i tjänsten personlig assistans. Projektet stöds av Försäkringskassan.

När assistansreformen infördes år 1994 var landets kommuner helt dominerande som anordnare med nästan 70 procent av marknaden. Både stora och små privata assistansanordnare har sedan dess etablerat sig. Senaste siffrorna från december 2006 från Försäkringskassan, som betalar merparten av assistansersättningen, visar att i riket anordnade kommunerna 56 procent av all assistans, medan brukarkooperativ stod för 11 procent och privata bolag stod 29 procent. Endast tre procent av brukarna har utnyttjat möjligheten att själva vara arbetsgivare för sina assistenter.

I projektet sammanställs uppgifter från Göteborgs kommun om hur mycket assistans som beviljas och vem som utfört assistansen för åren 1994 till 2006. Under den perioden ökade antalet personer över 18 år som beviljats personlig assistans med i genomsnitt 9 procent per år. Datasammanställning pågår fortfarande, men preliminära analyser visar en tydlig trend att privata företag svarar för en allt större del av assistansproduktionen och deras andel låg över 50 procent år 2006 enligt våra data. Kooperativen och kommunerna ligger konstant.

Våra första analyser tyder på att privata företag har tagit hand om hela ökningen på assistansmarknaden. Mängden assistans som beviljas, antalet timmar per vecka per person, ökar också över tiden. Kommunen och privata företag skiljer sig också här. Spridningen i beviljade timmar är stor, men i genomsnitt beviljas personer med privata företag som anordnare fler timmar. Vi är intresserade av om dessa skillnader också kan förklaras av typ av assistansanordnareorganisation vid sidan av skillnader i behov hos brukaren. Eftersom privata och kooperativa assistansanordnare kan välja att specialisera sig på en specifik grupp brukare, skulle skillnaderna också kunna förklaras av skillnader i funktionshinder och behov av assistans.

På ett teoretiskt plan finns det flera anledningar till att skillnader skulle uppkomma som kan härledas till assistansanordnarens organisationsform. Bland annat betalar Försäkringskassan ut ett fastpris per assistanstimme, brukarna väljer assistansanordnare,

hittills har regleringen av hur assistansersättningen får användas varit begränsad, stor lönespridning bland assistenter samt möjligheten att delegera administration och arbetsgivaransvar till assistansanordnaren. Genom att följa utvecklingen för samtliga personer med personlig assistans över 18 år i Göteborg under tretton år 1994-2006 har vi möjlighet att urskilja vad som beror på andra faktorer och på slumpen och vad som beror på organisationsformen hos assistansanordnaren.

*Katarina Steen Carlsson
Forskarassistent i hälsoekonomi
LUCHE, Lunds universitets
centrum för hälsoekonomi
Vårdalinstitutet*

(forts från sida 1)

sakfrågeområden som miljö, handel, utveckling, hälsa, mänskliga rättigheter och migration.

En demokratiaspekt är att olika NGO:s huvudsakligen finns i västvärlden, men de verkar i stort sett alla delar av världen. En annan, mer generell aspekt, är att det blir allt svårare att utkräva ansvar från enskilda politiker när så många beslut tas på en högre nivå, ovanför den nationella.

Programmet har namnet "Demokrati bortom nationalstaten? Transnationella aktörer och globala styrformer" och skall alltså pågå under sex år.

Professor Christer Jönsson och hans forskarkollegor har fått ett stort anslag ur Riksbankens Jubileumfond.

(forts från sida 1)

åtagande vårdgivaren har gentemot invånarna. En konkurrens mellan offentliga och privata vårdgivare uppmuntras genom att alla vårdgivare behandlas lika.

Det man vill uppnå med modellen är bland annat att via valfriheten stärka patientens makt, samt att konkurrensen mellan vårdgivarna skall leda till förbättrad effektivitet. Man hoppas till exempel också att listningen till vårdenhet, istället för till läkare, ska leda till att man på de olika vårdenheterna gör en bedömning av vilken personalkategori en viss patient ska träffa vid sitt besök – det är kanske inte alltid en läkare.

Carina Nordquist Falk, som är huvudprojektledare för "Vårdval Skåne", gick igenom några av de olika vägval man nu har i Skåne. Det kan till exempel gälla hur detaljerad ackrediteringen skall vara, omfattningen av uppdraget eller hur fri etableringen ska tillåtas vara. Det framkom att den skånska modellen nog kommer att avvika något från den halländska. Skåne skiljer sig bland annat från Halland genom att här finns betydligt fler kommuner och att det i Skåne både finns storstad och glesbygd, något som hon också menade måste avspeglas i ersättningssystemet.

Till sist hölls en paneldebatt med docent Jan-Inge Lind som moderator där, förutom redan nämnda gäster, även ek. dr Gert Paulsson, Ekonomihögskolan, och Sören Olofsson regi-ondirektör, Region Skåne deltog. Här luftades till exempel frågor från läkare om huruvida samarbetet med kommunerna blir svårare, något panelen dock var ganska enig om att de inte trodde skulle bli fallet. Det var många som passade på att ta upp olika frågor och det stora intresset för den kommande reformen visade sig inte minst genom att så många stannade kvar tiden ut, trots att seminariet hölls en fredagseftermiddag.

KEFUs uppsatstävling avgjord

Tre glada vinnare tog emot sina priser. Fr. v. Anna Bernstad, KEFUs forskningsledare Ulf Ramberg, Daniel Henriksson, Fredrik Ljunggren och KEFUs ordförande Stig Ålund.

Förstapriset går till uppsatsen "Införandet av mål för god ekonomisk hushållning i Skånes kommuner" där det bland annat påvisas att många kommuner har svårt att leva upp till de krav som började gälla 2006.

Av de skånska kommunerna är det nämligen bara 21 procent (7 av 33) som lever upp till de lagstadgade kraven på att ha både finansiella och verksamhetsmål kopplade till god kommunal hushållning i halvårsrapporten för 2006.

Uppsatsen är skriven av Daniel Henriksson och Fredrik Ljunggren, förstagsekonomiska institutionen, och det empiriska materialet består av en grundlig undersökning av samtliga skånska kommuners arbete med att upprätta mål. De menar att de sakkunniga biträdena – oftast kommunala revisorer – har en viktig roll att fylla för att stödja kommunernas arbete med att upprätta de olika målen.

– Vi hoppas också att uppsatsen kan vara en hjälp och inspiration till de kommuner som ännu inte har kommit så långt i sitt målarbete, säger Fredrik Ljunggren. De två författarna

får dela på 15 000 kronor.

I sin motivering pekar juryn bland annat på att uppsatsen belyser ett ämne med hög aktualitet och påtaglig relevans, samt att författarna visar på en god förmåga att tillgodogöra sig och strukturera ett omfattande empiriskt material.

Andrapriset på 5000 kronor går till statsvetaren Anna Bernstad för uppsatsen "Motpol eller legitimeringskälla? – en studie av användningen av hållbarhetsbegreppet inom Malmö stads fysiska planering".

Juryn finner att Anna Bernstad "med ett djärvt angreppssätt vågar placera en högaktuell fråga under lupp. Hållbarhet på malmöitiska belyses bland annat genom att studera planeringen och exploateringen av Västra hamnen.

Anna Bernstad konstaterar i sin uppsats bland annat att "hållbarhetsbegreppets luddighet i kombination med dess höga legitimitet tycks öppna för olika parter att använda det för att föra fram särintressen och få dem att framstå som allmänintresse."

Nytt från KEFU-Skåne utges av Rådet för kommunalekonomisk forskning och utbildning i Skåne

Ansvarig utgivare:

Stig Ålund, ordf KEFU

Redaktion:

Mats Brangstrup (red), Ulf Ramberg,
Mikael Hellström

Adress:

KEFU, Institutet för ekonomisk
forskning, Lunds universitet
Box 7080
220 07 LUND

tel: +46 46 222 49 60

telefax: +46 46 222 42 16

e-post: KEFU@kefu.se

Upplaga: 5 100 ex.

Tryck: Grahn's, 2007

V.g. meddela ev. adressändring till
KEFU-Skånes sekreteriat
E-post: kefu@kefu.se, fax: +46 46 222 42 16

Läs gärna våra rapporter!

Här är några av våra titlar:

Skånsk livskraft – hur styridéer växer fram
Rapport 2007:2

Ekonomens många ansikten
Rapport 2007:1

Allt mer omöjliga kommunala uppdrag
Rapport 2005:2

Om vikten av kvalitet. Rapport 2005:1

*På spaning efter kommunal utvecklingsför-
måga – lärdomar från världens bäst styrda
kommun.* Rapport 2003:2
Utförligare lista finns på www.kefu.se

Utbildning för förtroendevalda om Kommunal ekonomi och politik

Att arbeta som förtroendevald i kommun eller region innebär att man ständigt måste gå igenom ekonomiska rapporter och en mängd annat material – material som ofta kan vara svårt att ta till sig utan att ha speciella ämneskunskaper. Det innebär också att man arbetar i ett komplext system av kompetenser och beslutande organ i samspel med många andra organisationer.

Idén med denna utbildning är att ge en bred kunskapsmässig grund inom framförallt ekonomi och statsvetenskap i syfte att underlätta tillvaron för den som engagerat sig i det politiska arbetet.

Kontakta oss för närmare information!

Kurser våren 2008

BSC och god ekonomisk hushållning

Medverkande:

Ulf Ramberg, ek dr, Mikael Hellström, Företagsekonomiska institutionen, Ekonomihögskolan vid Lunds Universitet

Tid och plats: meddelas senare

Ekonomi för icke-ekonomer

Medverkande:

Caroline Hellström, adjunkt, Ulf Ramberg, ek dr och Mikael Hellström, Företagsekonomiska institutionen, Ekonomihögskolan vid Lunds Universitet.

Tid och plats: meddelas senare

Ny ekonom i kommuner och landsting

Medverkande:

Håkan Magnusson, docent, Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet, Ulf Ramberg, ek dr, Företagsekonomiska institutionen, Ekonomihögskolan vid Lunds Universitet, Torbjörn Tagesson, ek dr, Högskolan Kristianstad

Tid och plats: meddelas senare

Ny PUCK

En ny omgång av PUCK – *Professionell Uppdatering för ekonomer/Controllers i Kommuner och landsting* – startar i januari 2008 och omfattar totalt 10 dagar.

Programmet innehåller teman:

- Redovisning
- Verksamhetsstyrning
- Personalekonomi
- Det personliga ledarskaper och ett projektarbete.

För ytterligare information kontakta Mikael Hellström på tel 046-222 78 20, eller gå in på KEFUs hemsida www.kefu.se.

PUCK vänder sig till högskoleutbildade kommunalekonomer (eller motsvarande) med kvalificerade arbetsuppgifter och med behov av professionell uppdatering. PUCK fokuserar deltagarnas individuella kompetensutveckling och professionella nätverk och är inriktad mot nyheter och trender inom forskning och praktisk tillämpning avseende ekonomi- och verksamhetsstyrning i kommuner.

Seminarium våren 2008

Utvärdering av vårdval

Professor Anders Anell och ek dr Gert Paulsson, Ekonomihögskolan, Lunds universitet

Tid och plats: meddelas senare

För mer information om kurser och seminarier
kontakta Mikael Hellström. Telefon 046-222 78 20

E-post: mikael.hellstrom@kefu.se

Eller besök www.kefu.se

En god jul och ett gott nytt år
tillönskas våra läsare!